

Професионализъм

Талантът и майсторството, без които свирачът не би постигнал музика чрез инструмента, са умения чертаещи процес на специализация. Би могло да се каже, че традиционната инструментална музика е специализирано изкуство. В някои свои прояви (като зурнаджийската музика) тази специализирана дейност изисква професионални умения, състояния и работа на изпълнителя.

Ако приемем, че всички музиканти инструменталисти са специалисти, то само някои са професионалисти, макар че както понятията за професионализъм в традиционната музика, така и степените на професионализма в тази музика могат да бъдат дискутирани. Трудно е да се посочи с точност къде започва и къде свършва професионализмът, но в етномузикологията е утвърдено схващането, че професионалният музикант получава възнаграждение за своето музикантско майсторство. Възнаграждението може да бъде във форма на подаръци, давани на музиканта или парично [Merriam, 1964:124-125].

Дебати около специализацията и професионализма в традиционната музика се развиват и в българската наука. Някои от идеите, провокирани от български материал, са приложими и към зурнаджийската практика в Югозападна България. Притежаването на високо техническо майсторство от съвременния свирач, получено чрез специална подготовка, е първо и елементарно изискване към всеки професионалист [Тодоров, Т., 1989:31]. На свирача професионалист се заплаща и парите са стимул за развитието на професионализма [Йорданова, Ж, 1989:110-111]. Музикантът професионалист си изкарва хляба със свирене, а не със земеделски труд, и като такъв е едновременно търсен и отритнат от обществото – високият музикантски професионализъм има непрестижен характер в условията на земеделската традиционна култура [Захариева, 1989:33; Тодоров, Т., 1978:72].

Известно е, че в някои традиционни култури съществува социално групиране на музиканти в професионални общности – групи, които имат субординация, вътрешна сегрегация по едни или други признаци, специален език и ритуали [Merriam, 1964:140-143]. Зурнаджийската практика по света е неизменно свързана с професионализма и като качество на музиканта, и като белег на зурнаджийското изкуство.

В Средна Азия например, зурнаджиите, заедно със свирачи на ударни и медни духови инструменти и танцьори и акробати, имали собствена гилдия. Професионалното обединение координирало ангажиментите на различните групи по общоградски зрелища, улични празници, семейни обреди, имало “рисола” – устав с правила на поведение на членовете и глава – обикновено най-маститият свирач зурнаджия, наречен *мехтар* [Кароматов, 1989:95]. В известния бухарски музикален трактат на Дервиш Али от XVII век ценен източник за музиката в Средна Азия от XVI и XVII век, се споменава, че градските “тръбачи и барабанчици” – свирачите на *сурнай*, *карнай* и *нагор* – имали свой еснаф (цехово обединение, корпорация на упражняващите артистични занаяти), в който се включвали и актьорите от народния театър и народния цирк, но не и свирачите на струнни инструменти и певците. Фактът се интерпретира като знак за различното обществено положение на групите музиканти и обществена функция на инструментите. Зурнаджиите били професионалисти на служба при градската управа и чрез своя “аксакал” – главата на еснафа – получавали “наряди” за обслужване на общоградски и семейни празници. Част от изпълнителите на зурна и барабан били на служба в двора при местния управляващ. Особено почетна се считала